

انديشده آراء ستمين

بازخوانی مقتدی صدر؛ قدرت‌یابی و سیاست‌ورزی

مقالات

دی ماه ۱۳۹۷

الحمد لله

اندیشکده راهبردی تبیین

مجموعه گزارش راهبردی

بازخوانی مقتدی صدر؛ قدرت یابی و سیاست‌ورزی

وبگاه اندیشکده : www.Tabyincenter.ir

نشانی : تهران، اقدسیه، خیابان شهید موحد دانش، خیابان نسترن، پلاک ۳۲، واحد ۱۱

کد پستی : ۱۹۵۷۶۶۴۷۳۱

تلفن : ۲۶۱۵۳۳۲۹

نمابر : ۸۹۷۷۱۹۶۴

فهرست

۶	مقدمه
۶	مولفه های قدرت صدر در داخل
۱۰	منابع خارجی قدرت صدر
۱۴	شیوه یارگیری انتخاباتی صدر
۱۵	شیوه مواجهه صدر با رقبای سیاسی
۱۶	عملکرد صدر در تعیین نخست وزیر
۱۷	عملکرد صدر در دولت فعلی
۱۹	جمع بندی
۲۱	منابع

مقدمه

مقتدی صدر دیگر آن جوان هیجان‌زده و تندخویی نیست که در سال‌های ابتدایی اشغال عراق، از خود به نمایش گذاشته بود. اکنون، محاسن او سفید شده است و به همین میزان، سیاست‌ورزی او هوشمندانه‌تر و دارای ابعاد متعددی گشته است. عملکرد او یارانش در انتخابات پارلمانی ۲۰۱۸ در همین چارچوب قابل تحلیل است. علاوه بر این، صدر در فرایند تعیین کابینه نیز به گونه‌ای عمل کرد که به نظر می‌رسد به صورت نسبی، به عمده‌ی اهداف خود دست یافته است. چهره جدید مقتدی صدر وقتی معنادارتر می‌شود که به یکی از جملات صریح او در گفتگوی دو سال قبلش با یکی از شبکه‌های تلویزیونی عراق توجه شود: برنامه مرجعیت دارم. واقعیت این است که در صورت پذیرش صدر به‌عنوان یک مرجع دینی در میان هوادارانش، مسیر سیاست‌ورزی او هموارتر و تاثیرگذاری بر او سخت‌تر خواهد شد. در این مقاله بر آنیم تا مولدهای قدرت سیاسی صدر در داخل و خارج عراق، شیوه یارگیری و مواجهه با رقبا در انتخابات، رفتار او در قبال انتخاب نخست‌وزیر و کابینه را تبیین و بررسی نماییم.

مولفه‌های قدرت صدر در داخل

در سطح داخلی، می‌توان عوامل متعددی را برای حفظ نفوذ مقتدی صدر در سپهر سیاسی این کشور فهرست کرد. آن چه که در تمامی این عوامل مشترک است، هماهنگی آن با بخش‌های گسترده‌ای از جامعه عراق است. به عبارت روشن‌تر، مقتدی صدر، ”رگ خواب“ تمام یا بخشی از افکار عمومی کشورش را می‌شناسد یا به صورت تصادفی، در جهت مطلوب آن عمل می‌کند.

انتساب به خاندان صدر: خاندان صدر، همچون خاندان حکیم با سابقه مبارزات سیاسی گسترده ضد بعث و نفوذ عمیق مذهبی، آن میزان در میان عراقی ها شناخته شده هست که انتساب به آن، برای هر کسی، امتیازی اجتماعی محسوب شود. مقتدی صدر هم از این قاعده مستثنی نیست. نمی توان نقش نسب خانوادگی وی را در بسط نفوذش در عراق منکر شد.

شهید محمد باقر صدر، پدر همسر مقتدی، در میان بخش بزرگی از شیعیان عراق، شاید جایگاه امام خمینی در میان ایرانی ها را داشته باشد و مسلما کسانی که ادامه دهنده راه او قلمداد شوند، حمایت اجتماعی گسترده ای را جلب خواهند کرد. گذشته از این، مقتدی، چهارمین پسر شهید محمد صادق صدر نیز هست که به خطبه های غراء و مبارزات سیاسی استوارانه علیه صدام شهرت داشت. بر این اساس، نسب مقتدی به شهدای مبارزه با صدام، دیکتاتور منفور عراق می رسد و این خود، منبع مقبولیتی برای وی به حساب می آید. جالب آن که طبق برخی شواهد، شهید صدر ثانی (پدر مقتدی) مقتدی را به عنوان جانشین خود در نظر نداشته [۱] ولی در هر حال، او توانسته این باور عمومی را رواج دهد که جانشین پدر است.

چهره مذهبی: بدون شک مذهب در جامعه عراق، بی نهایت اهمیت دارد تا آن جا که پر قدرت ترین فرد این کشور، آیت الله سیستانی، یک مرجع دینی است. نفوذ کلام مرجعیت دینی در عراق به حدی بالاست که بارها شاهد بوده ایم سخنان تلویحی ایشان، نتایج انتخابات و چینش کابینه ها را تغییر داده است.

مقتدی صدر، به عنوان یک روحانی شیعه، مذهب را به عنوان یک عامل محبوبیت در اختیار دارد. وی خطیب جمعه مسجد کوفه است و از ۲۰۰۸، با ادامه تحصیلات حوزوی، گام های بلندی برای تبدیل شدن به یک "آیت الله" برداشته [۲]. او در مصاحبه ای، در پاسخ به این سوال که

کجا متولد شده، پاسخ داد: «در نزدیکی حرم حیدری». شاید این پاسخ بدون دور اندیشی خاصی داده شده باشد ولی به هر صورت، نمایشی از قرابت به منش امیر مومنان را برای مخاطبان شیعه عراقی ترسیم می‌نماید.

جوانگرایی: به نسبت سایر شخصیت‌های شناخته شده سیاسی عراق، مقتدی با ۴۴ سن، جوان محسوب می‌شود. وی همچنین تلاش زیادی به خرج داده تا چهره «جوان‌گرایی» هم دیده شود. به عنوان مثال، او برادر زاده خود، احمد صدر ۳۲ ساله را به جایگاهی بسیار بالا در سیاست عراق رسانده تا آن‌جا که در کنفرانس خبری پس از اولین گردهمایی رهبران فراکسیون اصلاح، جایی که خود مقتدی، حیدر العبادی، حکیم و علاوی و چندین شخصیت بسیار شناخته شده دیگر حضور داشتند، احمد صدر جوان، بیانیه پایانی را خواند تا سندی بر جوانگرایی مقتدی باشد.

ضدیت با امریکا: با توجه به پیامدهای حمله امریکا به عراق در سال‌های ۱۹۹۱ و ۲۰۰۳، طبیعی است که بسیاری از مردم این کشور، ضدیت شدیدی با واشنگتن داشته باشند. در این بستر، مخالفت با امریکا خود به خود عامل محبوبیتی در سیاست عراق خواهد بود. صدر به خوبی از این ابزار استفاده کرده است. او سالیان دراز به عنوان عنصر «ضد امریکایی» و «ضد غربی» شناخته می‌شده [۳]. در اولین مصاحبه تلویزیونی خود در سال ۲۰۰۳، صدام را «افعی کوچک» و امریکا را «افعی بزرگ» نامید [۴]، از سال ۲۰۰۴ جیش‌المهدی را وارد جنگی تمام‌عیار با نیروهای امریکایی کرد و در ۲۰۱۰، از مردم خواست که به افرادی رای دهند که «به دنبال اخراج امریکا از عراق هستند» [۵].

استقلال از قدرت های خارجی؛ طی چند سال اخیر، ضدیت با مداخله جویی دولت های خارجی در عراق، در جامعه این کشور بسیار رواج یافته است. در این بین، با توجه به تبلیغات شدید محور ریاض و غرب، مخالفت با نفوذ ایران نیز پر رنگ تر شده است. صدر، از این منظر، امتیازات گسترده ای نسبت به سایر رهبران سیاسی عراق دارد. او طی دوره حکومت صدام، بر خلاف اکثر سیاسیون فعلی عراق، خاک کشورش را ترک نکرد؛ موضوعی که خود مرتبا در سخنرانی هایش روی آن مانور می رود و از آن به عنوان "تنها نگذاشتن ملت عراق" یاد می کند. همچنین او از اواخر ۲۰۱۱، لب به انتقاد از ایران گشوده تا چهره خود را مستقل تر نشان دهد. البته بسیاری از این ادعاها قابل نقد است. در فوریه ۲۰۰۷، منابع اطلاعاتی امریکایی گزارش دادند که صدر به ایران گریخته [۶] و از اواخر ۲۰۱۰، این مسئله تا حدودی عیان شد. هرچند که اکنون حافظه تاریخی جامعه عراق تا حدودی آن را فراموش کرده است. همچنین وی قرابت هایی به عربستان یافته که در ادامه شرح آن خواهد آمد. بنابراین، صدر بیشتر "ژست" مستقل بودن از دولت های خارجی را می گیرد و توانسته، به بسیاری این ژست را بقبولاند.

نمایش بی میلی به قدرت: مقتدی به گونه ای عمل کرده که بسیاری او را بی میل به قدرت ببینند. او هرگز در انتخابات شرکت نکرده و هیچ سمت رسمی دولتی نداشته، سال ۲۰۰۸، جیش المهدی را "برای صلاح عراق" منحل ساخته و نیروهایش را عمدتاً در امور اجتماعی به کار گرفته [۷]، هیچ فرزندی ندارد [۸] که بخواهد قدرت را به شکل موروثی به وی منتقل کند. روی هم رفته، مقتدی به گونه ای رفتار می کند که گویی از سر دلسوزی، نه قدرت طلبی، وارد میدان سیاست شده است و این در حالی است که واقعیت متفاوت از این است.

شخصیت کاریزماتیک: در جوامع آشوب زده، افراد اقتدار طلب محبوب می شوند. صدر در عراق که سالهاست از آشوب رنج می برد، به دلیل وجهه کاریزماتیک و مقتدر خود، محبوبیت قابل توجهی یافته است. او به صراحت لهجه معروف است، در تاختن به دولت های خارجی، آن جا که به نفعش باشد، هیچ ملاحظه ای ندارد و در مقابله با جریان های سیاسی کُشورش، بسیار خشن عمل می کند که نمود آن را در تظاهرات های منجر به ناآرامی در بغداد می توان دید. طرفداران وی نیز به برخورد قاطع با دشمنان معروفند. جیش المهدی در دوره ای با مقابله شدید با وهابیون مستقر در لطیفیه و سرایا السلام با عملیات ثبات سازی چکشی در اطراف سامرا، بخشی از جامعه شیعی را به رهبر مقتدر خود جلب کردند.

بیگانگی با فساد و مفسدین: درست یا غلط، اینک بی اعتمادی شدید به دولت قبلی، در جامعه عراق رواج پیدا کرده که نمود عینی آن را می توان در کسب تنها ۲۶ کرسی از سوی ائتلاف دولت قانون مشاهده کرد. در این میدان، صدر با برجسته سازی فساد سیستماتیک در عراق، خود را به عنوان قهرمان مبارزه با این موضوع نشان داده و دائما در خصوص آن صحبت کرده و برای "مفسدین" خط و نشان می کشد.

منابع خارجی قدرت صدر

صدر بر خلاف ادعاهایش در خصوص "استقلال محض" از دولت های خارجی، هیچگاه ارتباطات خود را با همه طرف ها مخدوش نساخته است. در میان بازیگران منطقه به ویژه جمهوری اسلامی ایران، عربستان سعودی و ترکیه، صدر مراقب بوده که دشمن همه نشود. به همین دلیل، شاهد بودیم که طی ۱۵ سال گذشته، سابقه نزدیکی و دریافت کمک از هر سه جناح

اصلی منطقه را داشته است. با اتکا بر همین کمک ها، مقتدی توانسته وزنه خود را در معادلات کشورش سنگین تر سازد. در ادامه، به بررسی نشانه های دریافت کمک صدر از دولت های منطقه می پردازیم.

ایران: حامی اصلی مقتدی پیش از فوران حرکت های خودسرانه در جیش المهدی را می توان جمهوری اسلامی ایران دانست که با سکوت، حمایت سیاسی و یا تسلیحاتی و نظامی (بنا بر ادعای مکرر منابع غربی) از جیش المهدی، به دنبال پایان اشغال کشور همسایه بود. پیش از سال ۲۰۰۸، صدر قرابت زیادی با ایران داشت و حتی بنا به غالب اطلاعات موجود عراقی، در این کشور سکنی گزیده بود [۹]. اما با فوران حرکات های خودسرانه جیش المهدی، تهران به صدر برای کنار گذاشتن اختلافات با دولت نوری المالکی فشار آورد و به نوعی، وی را مجبور به زمین گذاشتن سلاح در عراق کرد. شاید اصلی ترین علت واگرایی مقتدی صدر از ایران را بتوان در همین راستا ارزیابی کرد؛ احتمالاً او تهران را مقصر اصلی در شکست مقابل نوری المالکی می بیند. علاوه بر این، صدر معتقد است که در پس برخی انشعاب ها از جیش المهدی، ایران قرار دارد و این در حالی است که برخی ویژگی های مدیریتی خود او عامل این انشعاب ها بوده است.

ترکیه: در سال ۲۰۰۹، مقتدی بدون اعلام قبلی به ترکیه سفر و با اردوغان و عبدالله گل، ملاقات کرد. وی که در این موقع، از ایران ناامید شده بود، صریحاً از ترک ها خواست تا "نقش فعالتری در عراق بازی کنند" [۱۰] و تلویحاً، از آن ها دعوت کرد تا وزنه تعادلی در مقابل جمهوری اسلامی ایران ایجاد نمایند. طبق اعلام آنتولی، صدر در جریان این سفر، دیدگاه خود پیرامون بسیاری از مسائل عراق از جمله کرکوک را با دیدگاه رهبران ترکیه هماهنگ دانسته است [۱۱]. این که صدر در جریان این سفرها توانسته جایگزینی برای حمایت مالی و سیاسی ایران بیابد یا خیر هنوز مشخص نیست ولی مسلماً، ترتیب سفری اینچنینی از سوی مقامات ترک،

به ویژه شخص اردوغان، بدون دور اندیشی های خاص برای ساختن یک مهره برای آنکارا در بغداد نبوده است.

عربستان: شروع بازی صدر در عراق به سود عربستان، به سال ۲۰۰۹ باز می‌گردد. هنگامی که وی پس از دیدار با بشار اسد در دمشق، ایران را متهم به «دخالت در امور داخلی عراق» کرد و گفت: «در حقیقت دستان زیادی هستند که امنیت عراق را به بازی گرفته اند و تنها ایران نیست. هر کسی می‌خواهد از این ناامنی سهمی داشته باشد... نبود اعراب در عراق موجب ایفای نقش ایران و دیگر کشورها شده است. امیدوارم اعراب نقش خود را در قبال عراق ایفا کنند تا دست دیگر کشورها در عراق قطع شود.» [۱۲] مسلم است که چنین اظهار نظرهایی دقیقاً در چارچوب سیاست های مطلوب سعودی ها بیان شده است. کمی بعد هم صدر در گفتگو با الجزیره، مدعی شد که از دخالت های ایران در امور عراق، به آیت الله خامنه ای شکایت برده است. با این حال، قبح نزدیکی به سعودی - حامی بزرگ وهابیت، بزرگترین عامل رشد تروریسم در عراق - آنقدر زیاد بود که صدر تا ۲۰۱۷، جرات برقراری روابط عیان با آن ها را پیدا نکند. نهایتاً صدر سال ۲۰۱۷، موعود نزدیک به برگزاری انتخابات را برای برقراری روابط با «قاتل کودکان یمن و شیعیان عراق» مناسب دید. آغاز روابط جدی صدر با سعودی ها از سفر وی به بیروت و حضورش در سفارت عربستان آغاز شد که دامنه آن به سفر وی به ریاض و دیدار با محمد بن سلمان کشیده شد. گفتنی است در جریان این سفر، ثامر السبهان، سفیر اخراجی سعودی از عراق در فرودگاه به استقبال صدر آمده بود [۱۳]. صدر پس از این دیدار، عربستان را «پدر پر قدرت عرب» نامید، دیدگاه هایش با بن سلمان را پیرامون مسائل منطقه «یکسان» ارزیابی کرد و دولت سعودی را «خواهان صلح در منطقه» دانست [۱۴]. دفتر صدر پس از این سفر در اطلاعیه ای مدعی شد ولیعهد سعودی، تعهد داده که ۱۰ میلیون دلار برای بازسازی عراق «از طریق دولت» هدیه کند [۱۵]؛ نیک

پیداست که اولاً کمک های سعودی ها به جریان صدر، محدود به این مبلغ نمانده و ثانياً این مبلغ بر خلاف ادعای دفتر صدر، از طریق دفتر خود وی به عراق رسیده تا نقطه قوتی برای مهره مطلوب آل سعود در عراق شود و گرنه چه دلیلی دارد که ولیعهد سعودی، به جای العبادی، به صدر قول ارسال چنین کمکی به دولت عراق را بدهد؟ شاهد این مدعا، سخنان عبدالله الخریط، نماینده سنی پارلمان عراق است که تاکید کرده ”ریاض به صدر نه سنی های پارلمان عراق کمک می کند“.[۱۶] بر این اساس، مقتدی صدر از سال ۲۰۱۷، عربستان را به عنوان اسپانسر سیاسی، مالی و احتمالاً نظامی خود برگزیده است.

امارات: تنها دو هفته پس از سفر به عربستان، مقتدی صدر با هواپیمای اختصاصی فرستاده شده از سوی ابوظبی، به دیدار حاکمان آل نهیان رفت و محمد بن زاید، شخصا در فرودگاه به استقبال وی آمد.[۱۷] هرچند اهداف و مدت این سفر هیچگاه اعلام نشد اما مشخص است که دعوت و استقبال اینچینی، برای رسیدن به سطح استراتژیک همکاری ها بوده است. کشور کوچک اما متمول امارات، بدون هیچ شکی، صدر را تحت حمایت مالی خود قرار داده و مسلماً صحبت از حمایت مالی امارات، محدود به چند هزار دلار نیست و بایستی میلیون ها دلار را مد نظر قرار داد.

صدر توانسته با استفاده از این پتانسیل ها در داخل و خارج عراق، یک مهره کلیدی در بازی های سیاسی کشورش شود. او با تکیه بر وزن سیاسی خود، در انتخابات ها نیز نسبتاً موفق عمل کرده که در ادامه، به بررسی جوانب انتخاباتی و رقابت سیاسی سیره مقتدی صدر می پردازیم.

شیوه یارگیری انتخاباتی صدر

در انتخابات اخیر، طیف وابسته به مقتدی صدر، توانست ۵۴ کرسی را به خود اختصاص دهد. کنترل بزرگترین گروه پارلمانی از سوی صدر، منحصر به این دوره نبوده و در دوره پیشین نیز، الاحرار، با ۳۳ کرسی، بزرگترین "شبه حزب" پارلمان تلقی می‌شد. این "شبه حزب" پس از مدتی از سوی خود مقتدی طرد شد؛ توضیح آن که در آستانه آغاز رقابت‌های انتخاباتی ۲۰۱۸، صدر اعلام کرد که الاحرار، نماینده او نیست و از تمامی اعضای آن خواست که اگر پیرو مکتب صدر هستند، از نامزدی دوباره منصرف گردیده و راه را برای جوانان باز کنند. تنها دو تن از این قاعده مستثنی شدند: ماجده التیمی و جعفر الموسوی. علاوه بر اقدام غافلگیر کننده صدر در حذف الاحرار در این دوره از انتخابات، گام دیگری که از سوی صدر برداشته شد و شگفتی‌ها را برانگیخت، اعلام تاسیس یک حزب رسمی وابسته به جریان صدر بود. جعفر الموسوی، نماینده پارلمان نزدیک به صدر، خبر تاسیس حزب "الاستقامه" را اعلام کرد [۱۸] و حتی شخص مقتدی صدر در پاسخ به این سوال که آیا الاستقامه، حزب وابسته به اوست یا خیر، نوشت: بله! [۱۹] این موارد نشان می‌دهد برخلاف گذشته که صدر کوشش داشت به اصطلاح خود را وارد جناح بندی‌های سیاسی نکند و ضمن حفظ استقلال، امکان برائت از هر گروه را برای خود محفوظ نگه دارد، در سال ۲۰۱۸، رفتار دیگری از خود نشان داد.

نکته بسیار مهم که از چشم بسیاری از تحلیلگران مغفول مانده این است که حزب رسمی و اصلی وابسته به صدر در انتخابات ۲۰۱۸ چندان موفق عمل نکرد. تنها در حوزه بغداد که سائرون ۱۷ کرسی کسب کرد، ۱۳ کرسی از آن حزب الاستقامه نبوده است. کافی است لیست نهایی افراد پیروز [۲۰] با لیست معرفی شده از سوی سائرون [۲۱] مقایسه شود. بر این اساس، اگر صدر آن میزان که رسانه‌ها او را محبوب می‌پنداشتند، هوادار داشت، حزب الاستقامه بسیار بهتر از این

باید عمل می کرد. اما او توانست با یارگیری درست، خود را پیروز میدان کند.

او در جریان انتخابات، توانست طیف های سرخورده از وضع موجود را با معرفی افراد مستقل، آکادمیک و تکنوکرات از یک سو و ائتلاف با ۶ حزب دیگر کمتر شناخته شده از جمله کمونیست ها از سوی دیگر، به سوی سائرون جلب نماید [۲۲]. در واقع پیروزی سائرون، پیروزی "مستقل" ها و چهره های جدید بود به همراه بخشی از نیروهای وابسته به صدر. شاهد این مدعا، غلبه آرای نمایندگان سندیکاهای کارگری، تشکل های پزشکی و ادیبانی بر اعضای حزب الاستقامه در سائرون است. به عبارت روشن تر، در سائرون، کسانی که کمتر به صدر نزدیک بودند، بیشتر موفق شدند.

شیوه مواجهه صدر با رقبای سیاسی

در جریان انتخابات اخیر، مقتدی صدر با چند رقیب جدی که اتفاقاً متحدان سابق وی بودند، مواجه شد؛ حزب الدعوه (به استثنای جریان نزدیک به العبادی) و دولت قانون و جریان وابسته به حشدالشعبی که بعداً در قالب ائتلاف فتح گرد هم آمدند. صدر در مواجهه با هر یک از این گروه ها، منش ویژه ای در پیش گرفت.

در مقابله با ائتلاف فتح، صدر ابتدا در تلاش بود تا با حذف حشدالشعبی، بازوی مردمی این جناح را قطع کند. او بارها خواستار انحلال تمامی گروه های مسلح و انحصار نیروی نظامی در دست دولت شده بود [۲۳] و به صورت تلویحی، از "گروه های نظامی که در سیاست دخالت می کنند"، انتقاد کرده بود. به بیان دیگر، پروپاگانداي صدر علیه فتح، به شکلی انجام می شد که اعضای این ائتلاف را به عنوان نظامیان خواستار مداخله و استبداد در سیاست نشان دهد. تنها زمانی

از شدت سیاه‌نمایی‌ها در رابطه با "ورود نظامیان به عرصه سیاست" کاسته شد که صدر فهمید اولاً نمی‌تواند حشدالشعبی را منحل سازد و ثانیاً، برای حفظ وجهه خود، ناچار است از تخریب سازمان محبوبی همچون حشدالشعبی دست بکشد. در همین راستا، دیدار اول میان صدر و العامری در قالب رقابت‌های انتخاباتی برگزار شد تا مقتدی، از ریزش آرای دوستداران حشدالشعبی در جبهه خود جلوگیری کند.

جنبه اشتراک تقابل صدر با این دو گروه، گره زدن آن‌ها با ایران و معرفی آن‌ها به عنوان دست‌نشاندهگان ایران بوده است. مقتدی بارها با انتقاد تلویحی از گروه‌های سیاسی که خواستار اجرای دستورالعمل‌های دولت‌های همسایه در عراق هستند، در راستای کاستن از سبده رای‌گروه‌هایی همچون فتح اقدام کرده است.

عملکرد صدر در تعیین نخست‌وزیر

پس از اعلام نتایج انتخابات، صدر سرمست از پیروزی سائرون، در توثیتی از تمامی احزاب و بازیگران سیاسی اصلی به جز فتح، دولت قانون و اتحادیه میهنی برای تعیین ادامه مسیر کشور دعوت کرد. او در واقع با این توثیت، این پیام را به همه رساند که قصد دارد با همه، گروه‌های حامی ایران را منزوی سازد. صدر که پیش از انتخابات، داعیه دار مقابله با نفوذ دولت‌های بیگانه در امور داخلی بود، در این توثیت جنجالی دست دوستی به سوی گروه‌هایی همچون "القرار" (وابسته به ترکیه و عربستان) و الوطنیه (بسیار نزدیک به امریکا) هم دراز کرده بود.

در مقابل، افرادی همچون ثامر السبهان، سفیر اخراجی سعودی‌ها در بغداد و خمیس الخنجر که او را داعش سیاسی می‌نامند، از این توثیت صدر استقبال کرده و دعوت او را لیک گفتند.

بر این اساس، صدر به دنبال نخست وزیری بود که بتواند حامیان محور مقاومت را تضعیف نماید. او حیدر العبادی را گزینه مناسبی می دید. مقتدی بارها تاکید کرده بود که ویژگی های مطلوبی همچون تکنوکراسی را در حیدر العبادی می بیند. تنها مشکل صدر با العبادی، عضویت او در حزب الدعوه بود [۲۴]. اما العبادی، با اظهار پیروی از تحریم های امریکا علیه ایران، برای همیشه از گزینه نخست وزیری کنار رفت و در نهایت، صدر ناچار شد به گزینه دیگری بیندیشد. این گزینه بنا به گفته ضیا الاسدی، سخنگوی صدر، شخصی مستقل، خارج از پارلمان و بی تمایل به نام نویسی در انتخابات بعدی بود که گویا به زعم رهبران سائرون، چنین خصوصیتی در عبدالمهدی وجود نداشت [۲۵] ولی در دقیقه نود، سائرون مجبور شد برای جا نماندن از قافله پیروز، به نخست وزیری عادل عبدالمهدی رضایت دهد که سابقه طولانی عضویت در مجلس اعلی و همکاری با ایران را در پرونده خود داشته است. البته برخی بر این باورند که عادل عبدالمهدی در واقع کاندیدای صدر برای نخست وزیری بوده و صدر بزرگ ترین حامی او بوده است.

عملکرد صدر در دولت فعلی

ضیاء الاسدی، در مصاحبه ای علت پیروزی سائرون را، تمایل جدی صدر در تغییر وضع موجود دانست [۲۶]. با توجه به شعارهایی همچون "فراطیفی گرایی"، "مستقل عمل کردن از احزاب"، "قرارنا عراقی"، می توان گفت که نوک پیکان این تغییرات، رو به سوی نظام تعیین کابینه بر اساس چینش پارلمانی و قدرت احزاب بوده است. در همین راستا، سائرون اعلام کرد که هیچ گزینه ای را برای وزارت به عبدالمهدی معرفی نمی کند و دست نخست وزیر را برای تعیین اعضای کابینه باز می گذارد. اما با نگاهی اجمالی به عملکرد سائرون به طور اعم و شخص

مقتدی به طور اخص، متوجه خلف وعده آن‌ها در این رابطه می‌شویم. نمونه فیاض می‌تواند در روشنگری خلف وعده صدر بسیار کارساز باشد. مقتدی از ابتدا برای نخست‌وزیر شرط کرد که بایستی وزرا را از میان افراد مستقل و تکنوکرات برگزیند [۲۷] و به مرور، بر سر معرفی فیاض به عنوان وزیر کشور، تا تهدید سیاسی هم پیش رفت. حتی ائتلاف الاصلاح رسماً برای مقابله با معرفی فیاض، در صدد لشکرکشی خیابانی هواداران در میدان تحریر برآمد و مقتدی صدر، فراخوان مراسم دعای دسته‌جمعی داد.

بنابراین، می‌توان گفت که صدر با وجود شکست در ابقای العبادی در قدرت، تلاش دارد همچنان چنین کابینه عراق را به نحوی تعیین کند که اهداف سیاسی مدنظر او پیاده شود. او به هیچ‌عنوان دست عبدالمهدی را در انتخاب وزرا باز نگذاشته و با تعیین شروط و محدودیت‌ها، هم به صورت سلبی و هم ایجابی در روندهای سیاسی دولت عبدالمهدی مداخله می‌کند. از سوی دیگر اما صدر تلاش می‌کند تا خود را به گونه‌ای تصویرسازی کند که گویی با دولت ارتباطی ندارد. او بر وجه مطالبه‌گرایانه شخصیت خود اصرار داد تا اشتباهات عبدالمهدی به پای او ریخته نشود.

جمع بندی

مقتدی صدر بدون شک یکی از عناصر بسیار مهم در عرصه سیاسی عراق است و می‌خواهد تاثیرگذاری خود را بیش از این هم بکند. آن چه که به وی قدرت نقش آفرینی داده، ناشی از حمایت های داخلی و البته خارجی بوده است. او چهره ای مذهبی، از خاندانی شناخته شده، جوان، جوانگرا و البته کاریزماتیک است و خود را ضد امریکا، مستقل از قدرت های خارجی و بی میل به قدرت نشان داده است، هر چند که در پرونده سیاسی خود، سابقه دریافت کمک از ایران، عربستان، امارات و احتمالا ترکیه را در پرونده دارد و گاه با امریکایی ترین بازیگر عراق، یعنی طیف وابسته به ایاد علاوی هم موتلف شده است.

او در انتخابات اخیر، با ائتلاف با کاندیداهای مستقل، عمدتا جوان و ناشناخته، گاه‌ها برخاسته از سندیکا‌های شغلی از یکسو و سیاه نمایی علیه رقبای اصلی به بهانه "دست نشاندگی از سوی ایران" یا "دخالته نظامیان در سیاست" از سوی دیگر، توانست پیروز شود. پس از تعیین نخست وزیر هم، او مدعی شد که دست عبدالمهدی را در انتخاب کابینه باز می‌گذارد ولی عملا، به صورت ایجابی و سلبی در چینهش اعضای "مجلس الوزرا" دخالت پر رنگی دارد.

روی هم رفته، صدر در حال تبدیل شدن به "سمبل تناقضات" است. می‌خواهد جای آیت الله سیستانی را پر کند ولی با مشی در پیش گرفته، نخواهد توانست به هدفش برسد؛ چرا که آیت الله سیستانی سیاست "بی طرفی" در پیش گرفت و توانست همه عراقی ها را به خود جلب کند اما صدر می‌خواهد با سیاست‌های متغیر و متنوع، با جناح های پیروز همراه گردد. امری که در نهایت، پس از حدود دو دهه، باعث شده وی تجربه دشمنی با همه را در پرونده خود داشته باشد. در نهایت، روزگاری که بحث جانشینی آیت الله سیستانی در عراق مطرح شود، تمامی طیف ها،

طعم تلخ سیاه‌نمایی‌های او و جریان‌ش را چشیده‌اند. بنابراین، سخنان‌ش هیچگاه در عراق، همچون سخنان آیت‌الله سید علی سیستانی، فصل‌الخطاب نخواهد بود اگرچه کنش‌گیری و سیاست‌ورزی هوشمندانه‌ی او هم‌چنان در عرصه سیاسی عراق، محل تامل و اثرگذاری خواهد بود.

منابع

- [۱] موسوی، علی (۱۳۸۷). "نبرد با جیش المهدی؛ آزمونی سخت برای مالکی"، ایران دیپلماسی، آنلاین قابل بازیابی در:
<http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/1689>
- [۲] Dehghanpisheh, Babak (2008-01-19). "The Great Moqtada Makeover". Newsweek.
- [۳] "Defining Muqtada" (۱۱/۱۱/۲۰۱۴) Columbia Journalism Review
- [۴] "60 Minutes Wednesday" Muqtada al-Sadr's Battle Against the U.S. (TV Episode 2003)". IMDb. Retrieved 11 December 2014.
- [۵] "Iraqi Shia Leader Calls for U.S. Withdrawal From Iraq" (۱۷/۱۱/۲۰۱۰) Hamsayeh.net.
- [۶] Londoño, Ernesto; Joshua Partlow (2007-02-14). "Iraqi Militia Leader Sadr in Iran, Say U.S. Officials". The Washington Post
- [۷] "Al-Sadr Orders Militia To Disarm" (۸/۸/۲۰۰۸) CBS News.
- [۸] Cockburn, Patrick (۲۱ October 2008). Muqtada Al-Sadr and the Battle for the Future of Iraq. Simon and Schuster. p. ۱۱۲,
- [۹] موسوی، علی (۱۳۸۷). "نبرد با جیش المهدی؛ آزمونی سخت برای مالکی"، ایران دیپلماسی، آنلاین قابل بازیابی در:
<http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/1689>
- [۱۰] Çobanoğlu, Çağrı (2009-05-04). "Iraq's Sadr Meets Erdogan". Today's Zaman.
- [۱۱] "نخستین سفر مقتدی صدر به ترکیه" (۱۳۸۸/۲/۱۳). دیپلماسی ایرانی، آنلاین قابل بازیابی در:
<http://irdiplomacy.ir/fa/news/4516>
- [۱۲] "اظهارات ضد ایرانی صدر" (۱۳۸۸/۴/۱۳) خیرآنلاین، آنلاین قابل بازیابی در:
<https://www.khabaronline.ir/news/13085>
- [۱۳] آیوب، نوز (۲۰۱۷) "الصدر يحط في السعودية؛ ابن سلمان بدلا من طهران؟"، الجزیة الاخبار، اونلاین یوجد فی:
<https://al-akhbar.com/Arab/235664>

[۱۴] "مقتدی صدر باردیگر خواستار انحلال حشدالشعبی شد" (۱۳۹۶/۵/۳۰). رادیو فردا، آنلاین قابل بازیابی در:

<https://www.radiofarda.com/a/f9-moqtada-sadr-says-iraq-doesnt-want-two-armies/28672009.html>

[۱۵] "بعد لقائه مع محمد بن سلمان - مقتدی صدر: هذه هي النتائج" (۲۰۱۷) سی ان ان عربی، اونلاین یوجد فی:

<https://arabic.cnn.com/middle-east/2017/08/01/muqtada-al-sadr-visit-saudi-results>

[۱۶] "ریاض نه از اهل سنت بلکه از صدر حمایت می کند" (۱۳۹۷/۹/۲). راهبرد معاصر، آنلاین قابل بازیابی در:

<http://rahbordemoaser.ir/fa/news/911>

[۱۷] "سفر مقتدی صدر به امارات متحده عربی" (۲۰۱۷/۸/۱۴) دولیچه وله فارسی، آنلاین قابل بازیابی در:

[https://www.dw.com/fa-ir/%D8%B3%D9%81%D8%B1-](https://www.dw.com/fa-ir/%D8%B3%D9%81%D8%B1-%D9%85%D9%82%D8%AA%D8%AF%DB%8C-%D8%B5)

[%D9%85%D9%82%D8%AA%D8%AF%DB%8C-%D8%B5](https://www.dw.com/fa-ir/%D8%B3%D9%81%D8%B1-%D9%85%D9%82%D8%AA%D8%AF%DB%8C-%D8%B5)

[۱۸] "الطائی، صادق (۲۰۱۸/۲/۱۳) "حزب الاستقامه و التیار الصدري"، القدس العربی، اونلاین یوجد فی:

[https://www.alquds.co.uk/%ef%bb%bf%d8%ad%d8%b2%d8%a8-](https://www.alquds.co.uk/%ef%bb%bf%d8%ad%d8%b2%d8%a8-%d8%a7%d9%84%d8%)

[۱۹] "الصدر: حزب الاستقامه تابع للتیار الصدري" (۲۰۱۸) السومریه نیوز، اونلاین یوجد فی:

<https://www.alsumaria.tv/news/231048>

[۲۰] "اسماء جمیع الفائزین بمقاعد مجلس النواب العراقي" (۲۰۱۸/۵/۱۹) العالم، اونلاین یوجد فی:

<http://www.alalam.ir/news/3570381/>

[۲۱] "یحصل علی اسماء المرشحي تحالف "سائرون" فی بغداد (۲۰۱۸/۵/۱۸) العراق الیوم، اونلاین یوجد فی:

[http://iraqtoday.com/ar/news/19390/-](http://iraqtoday.com/ar/news/19390/)

[۲۲] "التحالف الصدر يفوز بالانتخابات البرلمانية فی العراق" (۲۰۱۸/۵/۱۹) بی بی سی، اونلاین یوجد فی:

<http://www.bbc.com/arabic/middleeast-44178665>

[۲۳] "مقتدی صدر باردیگر خواستار انحلال حشدالشعبی شد" (۱۳۹۶/۵/۳۰). رادیو فردا، آنلاین قابل بازیابی در:

<https://www.radiofarda.com/a/f9-moqtada-sadr-says-iraq-doesnt-want-two-armies/28672009.html>

[۲۴] "انشقاق فی حزب الدعوه علی المالکی" (۲۰۱۸/۴/۶) صحیفه العرب، اونلاین یوجد فی:

<https://alarab.co.uk/%D8%A7%D9%84%D8%AE%D8%B1%D9%88%D8%AC-%D9%85%D9%86-%D8>

[۲۵] "من هو مرشح سائرون لرئاسه الوزراء" (۲۰۱۸/۹/۱۳) عین العراق، اونلاین یوجد فی: <http://aynaliraqnews.com/index.php?aa=news&id22=104816&lang=>

[۲۶] "ضیاء الاسدی، مسئول مکتب السیاسی لزعمیم الصدری" (۲۰۱۸)، المیادین، اونلاین یوجد فی:

<http://www.almayadeen.net/episodes/880534>

[۲۷] ساسانیان، سعید (۱۳۹۷/۷/۱۶) "کابینه عراق؛ سهامی عام یا سهامی خاص"، اندیشکده تبیین، آنلاین قابل بازیابی در:

<http://tabyincenter.ir/28180>

مقتدی صدر دیگر آن جوان هیجان زده و تندخویی نیست که در سال‌های ابتدایی اشغال عراق، از خود به نمایش گذاشته بود. اکنون، محاسن او سفید شده است و به همین میزان، سیاست‌ورزی او هوشمندانه‌تر و دارای ابعاد متعددی گشته است.

اندر شبکه‌های سوشال

نشانی ما در شبکه های اجتماعی:

@Tabyincenter

Tabyincenter.ir

۰۲۱ - ۲۶۱۵۳۲۳۹

نشانی پایگاه اینترنتی:

شماره تماس جهت اعزام سخنران: